

UDSPIL TIL
STRATEGI

**FOR HAVSAMARBEJDET
I ØSTJYLLAND**

(Udspil 15. januar 2024 - Version 3 -Til politisk behandling i syv Byråd)
Layout ændres i endelig udgave.

FORMÅL

Det overordnede formål med Havsamarbejdet er at forbedre naturtilstanden i de kystnære havområder, skabe gode rammer for rekreative aktiviteter og samtidig fremme bæredygtig brug af havet.

OVERORDNEDE MÅL

Arbejdet fordeler sig på tre hovedkategorier:

- 1) Interessevaretagelse
- 2) Projekter til forbedring af havets tilstand
- 3) Formidling og bæredygtig udvikling af erhvervs- og rekreative aktiviteter

Fælles for de tre arbejdsområder er der følgende mål:

- At beskytte det kystnære havmiljø bedre og opnå **god økologisk tilstand** i havet i ud for de syv kommuner
- Øge kendskabet til livet i havet
- At genoprette de kystnære fiskebestande
- At forbedre de rekreative muligheder i de kystnære områder
- At øge arealet af hhv. beskyttede- og strengt beskyttede havområder
- At fremme bæredygtige aktiviteter og naturturisme

HVEM ER VI?

Havsamarbejdet i Østjylland er organiseret i et tværkommunalt forum med disse syv kommuner:

Horsens Kommune

VISION

ET RIGT HAV
MED STORE
OPLEVELSER

BAGGRUND OG PROCES

Livet i havet ud for den Østjyske del af Kattegat er presset af mange forskellige menneskelige aktiviteter. Siden Danmarks første vandmiljøplan blev vedtaget i 1987 har stat og kommuner investeret milliarder til forbedring af havets tilstand. Resultatet er tydeligt - vandet er blevet renere, men havet, fiskene og biodiversiteten generelt er stadig under et stort pres. Kystfiskerne og lystfiskerne fanger meget få bundfisk, og fødekæderne i havet er ude af balance.

Havet har stor betydning for kystkommunerne, og et rent hav med masser af liv bidrager med både lokal og national værdi på mange måder.

Derfor er syv østjyske kommuner gået sammen om at forbedre havmiljøet i den østjyske del af Kattegat. Samarbejdet er en erkendelse af, at der er behov for en ekstra indsats for at få livet i havet på ret køl igen, og gentænke vores måde at bruge havet på.

Dette udspil til Havsamarbejdets strategi forelægges og drøftes i de syv byråd, hvorefter resultatet af denne politiske proces giver retningen for de kommende års indsatser for et bedre havmiljø.

Den marine strategi angiver indsatsområderne, som beskrives nærmere i den efterfølgende handlingsplan for Havsamarbejdet.

Tidsplan for udarbejdelse og vedtagelse af:

Marin Strategi: August 2023 -Juni 2024

Marin Handleplan: August 2024 -februar 2025

Havsamarbejdets syv kommuner finansierer en koordinatorfunktion i foreløbigt tre år, 2023-2025.

De syv kommuners arbejde med havet kan opdeles i tre hovedkategorier:

- 1) Interessevaretagelse
- 2) Projekter til forbedring af havets tilstand
- 3) Formidling og bæredygtig udvikling af erhvervs- og rekreative aktiviteter

Arbejdet kører i to tidsmæssige spor:

Spor A) Løbende igangsætning af konkrete projekter, initiativer og interessevaretagelse indenfor inden for Havsamarbejdets Kommissorium.

Spor B) Udarbejdelse af langsigtet strategi og handleplan (genopretningsplan) med et projektkatalog, som på længere sigt fører til et hav i god tilstand. Planen baseres på eksisterende viden, og indsamlet ny, hvor det måtte være nødvendigt for at dosere de rette virkemidler til at opnå en god miljøtilstand i havet.

LOVGIVNING OG RELATION TIL ANDRE PLANER

Genopretning og udførelse af konkrete projekter i havet, er ikke en traditionel kommunal opgave, men da tilstanden i de kystnære havområder er meget dårlig, er der behov for at både kommuner, stat, frivillige, lokalsamfundet og virksomhederne bidrager, så man forener alle kræfter for at opnå et bedre vandmiljø.

Forvaltning af havet er lovgivningsmæssigt placeret hos staten. Erhvervsministeriet varetager arealplanlægningen i Danmarks Havplan, og Danmarks Havstrategi sætter mål for god tilstand i havområderne. Miljøstyrelsen overvåger tilstanden i de kystnære havområder via Vandområdeplanerne, og her er kravet fra EU "god tilstand" inden 2027. Ingen af Havsamabedets kystvande er i 2023 i god tilstand. Habitatdirektivet og Natura 2000-områderne beskytter udvalgte arter og vigtige levesteder. Arbejdet med reduktion af drivhusgasser er forankret i DK2020 klimaplanen. Ålegræs kan binde store mængde CO₂, og indsatser her kan indgå i en kommunal klimaplan. Kommunernes klimatilpasning med kystsikring er forankret i Planloven. Multifunktionelle stenrev kan give nye muligheder for synergi mellem kystsikring, rekreativ værdi, turisme, fisk og biodiversitet.

Nogle områder har allerede i dag høj rekreativ hav-aktivitet, og i udvikling af disse vægtes balancen mellem benyttelse og beskyttelse af havnaturen.

I 2022 vedtog de syv kommuner et fælles kommissorium, som indeholdt en beskrivelse af de overordnede rammer og ønsker til samarbejdet. Det er bl.a. fastlagt at man sammen finansierer en Havmiljøkoordinator i foreløbigt tre år (2023-2025).

Samarbejdet er officielt påbegyndt 1. marts 2023 ved tiltrædelse af Havmiljøkoordinatoren. Der indsamles nu erfaringer fra igangværende projekter og ønsker til nye projekter. Alene indsamling og vurdering af viden om vores lokale havmiljø er komplekst og dækker over flere fagområder. Det fremgår derfor også af kommissoriet, at muligheder for at søge eksterne fondsmidler til denne opgave skal afklares, gerne i samarbejde med statslige styrelser og forskningsinstitutioner. Det er ikke muligt for havkoordinatoren at drive alle de aktiviteter og indsatser, der er beskrevet i denne strategi, og der er derfor behov for en politisk prioritering.

For at prioritere indsatserne og understøtte de igangværende aktiviteter bedst muligt, fremlægges dette udkast til en Marin Strategi derfor til politisk drøftelse i de syv fagudvalg og byråd.

Resultatet af drøftelserne om tiltag inden for indsatsområderne vil være retningsgivende for prioriteringen af samarbejdets fremtidige indsatser for et bedre havmiljø.

ØKONOMI

De syv Kommuner finansierer tilsammen 0,68 mio. kr pr. år til koordinatorfunktionen. Finansiering af konkrete projekter og initiativer ligger udover det afsatte beløb. Ledelse af lokale projekter som stenrev og ålegræs ligger hos de enkelte kommuner. Havmiljøkoordinatorens rolle er primært interessevaretagelse, koordinering og fundraising.

VISIONSBESKRIVELSE

Vi ønsker at genskabe det tabte liv i havet, og få et mere robust havmiljø, som er i stand til at modstå det samlede menneskelige pres.

VI ØNSKER AT SKABE ET TVÆRGÅENDE SAMARBEJDE OMKRING FORBEDRENDE TILTAG I HAVET, OG HVOR VIDEN OG ERFARINGER DELES IMELLEM PARTERNE.

Vi ønsker at fremme aktiviteter og projekter, som bidrager til at forbedre havets tilstand, de rekreative muligheder og den bæredygtige turisme.

Vi ønsker en havplanlægning, som både tager hensyn til de rekreative- og naturmæssige værdier, samt erhvervsmæssige interesser, der understøtter målet om god tilstand i havet.

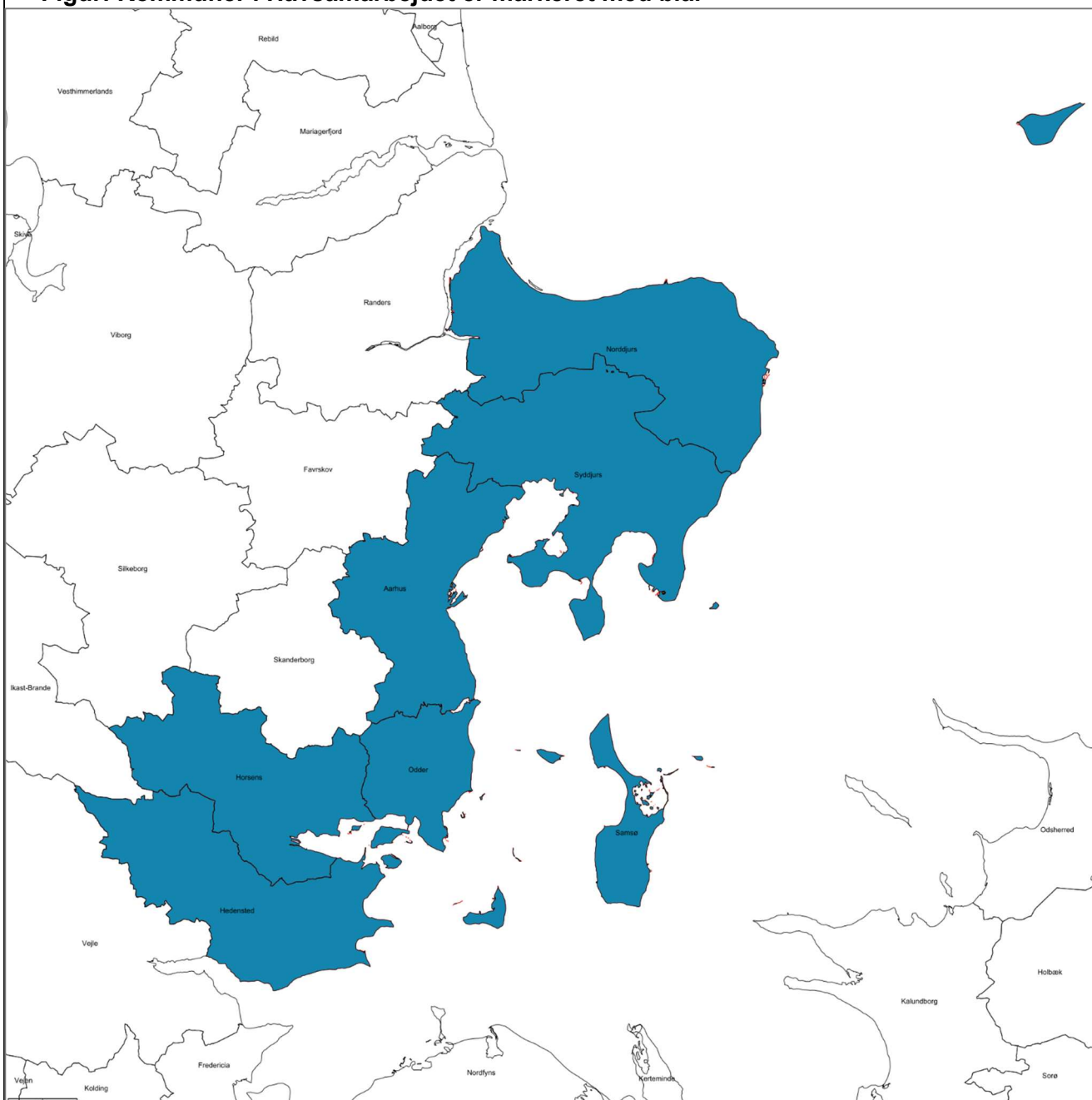
Vi ønsker at vores borgere, virksomheder, landbrug og interesseorganisationer kender til de muligheder, der er for at bidrage til et bedre havmiljø.

HAVSAMARBEJDET GEOGRAFISKE UDBREDELSE

Samarbejdets interesseområde i forhold til de kystnære havområder afgrænses mod nord ved udmundningen af Randers Fjord, og mod syd af udmundningen af Vejle Fjord ved Hedensted. Havområdet omfatter også havet omkring de øer, der findes langs kyststrækningen som Anholt, Tunø, Samsø, Alrø, Hjarnø og Endelave.

Syd for Havsamarbejdets område arbejder projekt Sund Vejle Fjord, som varetager genopretningstiltag i selve Vejle Fjord.

Figur: Kommuner i Havsamarbejdet er markeret med blå.

BILAG TIL STRATEGI

INDSPIRATIONS KATALOG

FORSLAG TIL STRATEGISKE INDSATSSOMRÅDER I SAMARBEJDET

STRATEGISKE INDSATSSOMRÅDER I SAMARBEJDET

1. INTERESSEVARETAGELSE OG RAMMER FOR BRUG AF HAVET
2. INDSAMLING OG DELING AF VIDEN OM TILSTAND OG UDVIKLING
3. KORTLÆGNING OG AF DE REKREATIVE MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER
4. FORMIDLING OM HAVETS TILSTAND, PROJEKTERNE OG SAMARBEJDET
5. SAMARBEJDE MED NGO'ERE, OMKRING FORBEDRING AF HAVMILJØET
6. EKSTERN FINANSIERING AF PROJEKTER (FUNDRAISING)
7. FYSISK GENOPRETNING AF TABTE LEVESTEDER

INDSAT SOMRÅDE 1:

INTERESSEVARETAGELSE OG RAMMER FOR BRUG AF HAVET

Syv kommunes samlede fælles holdninger og ambitioner for havet bruges til at stå stærkere i varetagelsen af kommunernes interesser i statslige planer. Det samlede pres på havnaturen er langt større, end havet kan klare. Havsamarbejdet vil medvirke til at nytænke vores brug af havet, så vi fremover opbygger naturressourcerne frem for kun at høste dem.

I EU's Biodiversitetsstrategi 2030 indgår målsætninger om beskyttelse af 30 % af EU's landareal og 30 % af EU's havareal, heraf med mindst 10 % strengt beskyttede områder.

Miljøstyrelsen har i 2023 meldt ud, at denne målsætning skal nås dels via:

- Eksisterende beskyttede og strengt beskyttede naturområder, der allerede er indmeldt til EU (Natura 2000-områder, Naturfredninger og Havstrategiområder)
- Nye strengt beskyttede havområder senest i 2030. Havsamarbejdet kan påvirke udpegningen af disse.

En del af de eksisterende beskyttede områder er på trods af mange års indsats ikke i god tilstand. Der kan være behov for at vurdere, om beskyttelsen af disse områder er tilstrækkelig.

Herunder er beskrevet de mest oplagte typer af initiativer for Havsamarbejdet:

Beskyttede områder

Fremlægge forslag til nye beskyttede havområder i områderne nær kommunernes kyster til politisk behandling i Folketinget

I dialog med erhvervet arbejdes der med omlægning af fiskeri med bundsløbende redskaber, for at øge biodiversiteten, og beskytte havmiljøet. Der foreslås udlægning af beskyttede havområder uden fysisk forstyrrelse af bunden, samt et eller flere strengt beskyttede områder (fiskereservater), som udover beskyttelse af havbunden, friholdes i vid udtrækning for menneskelige påvirkninger:

Genopretningstiltag

Udarbejde og indsende fælles høringssvar i forbindelse med høringer til bekendtgørelser, med fokus på at fremme genopretningen af havmiljøet, og øge de rekreative muligheder i kystområder, herunder naturmæssig og/eller regenerativ turisme.

Havsamarbejdet opfordrer alle aktører, herunder også kommuner og havne, til at man i fremtidige større anlægsprojekter indtænker hensyn til havnaturen - allerede i de indledende faser. Der kan opsættes politiske eller frivillige mål, som sikrer at de enkelte projekter på hver deres måde bidrager til genopretningen af havmiljøet.

Reducere påvirkningerne

Udarbejde og indsende fælles høringssvar for at fremme ændringer i rammer og bekendtgørelser, som kan reducere tilførslen af næringsstoffer fra land.

I dialog med erhverv og staten, arbejdes for at fremme tiltag, der kan nedbringe mængden af næringsstoffer i havet, samt fysiske påvirkninger fra anlægsprojekter, fiskeri og andre aktiviteter .

INDSATSOMRÅDE 2:

INDSAMLING OG DELING AF VIDEN OM TILSTAND OG UDVIKLING

Havet kender ikke til kommunegrænser, så aktiviteter, der udføres i ét lokalområde, kan påvirke andre tilstødende områder.

De kystnære områder anvendes til en lang række af aktiviteter, som alle har forskellig indvirkning både i tid og sted. F.eks. medfører sejlads kortvarige støjforstyrrelser, som kan påvirke fisk og pattedyr, mens fiskeri med bundskrabende redskaber medfører en længerevarende lokal påvirkning af havbunden, som kan forringe levestederne for dyr og planter. Der er forskellige myndigheder som regulerer aktiviteterne og ingen myndighed har det samlede overblik. Der er derfor behov for at se på vores kystnære havområder i et lidt bredere perspektiv, end det nuværende. Havsamarbejdet vil forsøge at opsamle viden omkring lokale forhold, og bringe dette i spil, når der skal tages beslutninger omkring fremtidige tiltag.

Konkret så vil samarbejdet ligge op til:

- Samarbejde med Miljøstyrelsen om eksisterende overvågningsprogram af havmiljøet
- Oprettelse af ekspertgruppe, som kan rådgive om de bedste virkemidler til genopretning inden for samarbejdes geografi
- Ekspertgruppe sammensættes af forskere og praktikere inden for marin naturgenopretning
- Der indgås samarbejde med Nationalt Center for Marin Naturgenopretning
- Der søges eksterne midler til at kortlægge, hvilke faktorer der betyder mest for at kunne genoprette det tabte liv i vores havregion.
- Der etableres et ERFA-samarbejde med andre tværkommunale projektgrupper som NaturPark Lillebælt, Sund Vejle Fjord og Limfjordsrådet.
- Erfaringsopsamling og effektvurdering af gennemførte projekter er vigtigt for at optimere fremtidige projekter.
- Erfaringer fra udlandet kan være relevant, hvor Havsamarbejdet i Østjylland samtidig har mulighed for at blive førende på området i Danmark

INDSATSOMRÅDE 3:

KORTLÆGNING AF DE REKREATIVE MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER

Kysten er en bærende del af kommunernes historie og kulturelle selvforståelse. Vi bor, lever og arbejder ved kysterne.

Turismen har stor betydning for Danmark. Den skaber vækst, arbejdspladser, servicetilbud og oplevelser, der er med til at gøre det attraktivt at både at bo i og besøge såvel de danske kyst- og naturområder som de danske byer.

Landskabet, vores byer langs kysterne og havnemiljøerne, der knytter sig dertil, er noget, vi værner om og ønsker at beskytte. Derfor skal turismens potentiale som motor for lokal udvikling udnyttes, dog uden af det sker på bekostning af landskabelige og rekreative værdier.

Samtidig så påvirker klimaforandringerne den måde vi forvalter vores kyster. Det er vigtigt at vi i klimaforandringsprocesserne, både indtænker de miljømæssige påvirkninger, men også det rekreative element. Vi skal skabe nye rekreative områder, så vi passer på vores mest sårbare naturområder, samtidig med at vi skal forbedre de muligheder der i dag er for at udfolde sig i naturen.

Danmark er allerede kendt som en destination med mange muligheder for naturbaserede aktiviteter. Efterspørgslen er dog fortsat stigende, og derfor skal der arbejdes for at styrke en naturvenlig turisme, hvor naturhensyn og benyttelse går hånd i hånd.

- I samarbejde med de lokale turistorganisationer kortlægges ønsker og potentialer for natur-turisme.
- I samarbejde med de lokale NGO'er, kommunerne og staten fastlægges hvilke kystnære områder der skal friholdes for turisme, og hvilke af de ønskede projekter, der kan anbefales.

INDSATSOMRÅDE 4:

FORMIDLING AF HAVETS TILSTAND, SAMARBEJDET OG PROJEKTERNE

For at forankre og udbrede kendskabet til det kommunale samarbejde bredt i lokalbefolkningen, er det afgørende at budskaber, aktiviteter og havets tilstand formidles bredt ud, så både borgere, virksomheder og offentlige forvaltninger kender disse. Viden om og interesse for havet er vigtigt for at vi husker at tage hensyn, både i nuværende og fremtidige aktiviteter, som påvirker havmiljøet.

- Der udarbejdes en hjemmeside som fortæller generelt om samarbejdet. Siden vil indeholde et kort som viser placering af konkrete projekter, både gennemførte og planlagte. Hjemmesiden vil derudover fungere som et sted hvor viden samles, dvs. der vil være henvisninger til gennemførte undersøgelser, statusrapporter mv.
- Samarbejdet kan danne rammen for tilbagevendende årlige formidlingsarrangementer
- Der samarbejdes med NGO'erne om formidling af aktiviteter.
- Der samarbejdes omkring formidling via private og offentlige institutioner.
- Nyheder kommunikeres bredt ud via pressemeddelelser, kommende hjemmeside, nyhedsbreve, m.v.
- Der lægges løbende nyheder op, og indsamlet viden om de enkelte havområder.

INDSATSOMRÅDE 5:

SAMARBEJDE MED NGO'ERE, OM FORBEDRING AF HAVMILJØET

De frivillige lokale benyttere og beskyttere af vores kystnære havområder, har stor interesse i at bevare og forbedre tilstanden i havet. Deres store lokalkendskab er værdifuldt i de enkelte projekter. Mange foreningsfolk har gennem årene ydet en stor og frivillig indsats, som til dels er støttet af kommunale midler, men også af private fonde mv.

Foruden de frivillige, så har forskellige erhverv med tilknytning til havet eller som påvirker dette, også en interesse i at forbedre tilstanden af vandområderne, og de arbejder derfor for at minimere den påvirkning, som deres drift medfører.

Forbedring af tilstanden i vores kystvande er en meget stor opgave, som kræver samarbejder på tværs for at lykkes, og derfor vil Havsamarbejdet forsøge at forene kræfterne i området omkring vores kystvande. Det vil ske ved:

- Oprettelse af en NGO-samarbejdsgruppe (Blåt Råd), som sammensættes bredt - både benyttere og beskyttere samt erhverv.
- NGO arbejdsgrupper med specifikke interesser f.eks. i forhold til det rekreative element kan nedsættes ad hoc efter behov.

INDSATSOMRÅDE 6:

EKSTERN FINANSIERING AF PROJEKTER (FUNDRAISING)

Genopretning af havmiljøet er en stor opgave, både økonomisk og tidsmæssigt. Vi forudser, at midler fra private fonde og virksomheder bliver en vigtig del af finansieringen, for at søsætte store projekter, som sætter fart i udviklingen af en bedre havnatur.

Samarbejdskommunerne finansierer pt. en havmiljøkoordinator til koordinering af alle initiativerne

- Finansiering til konkrete projekter og initiativer søges opnået gennem nye fora og netværk
- Midler fra private aktører kan danne basis for yderligere fondsmidler til projekter og en på sigt en projektgruppe-funktion i Havsamarbejdet. Dette vil være vigtigt for at kunne lede og gennemføre de mange lokale projekter, som forventes at komme.
- *"Vi kan alle bidrage til et bedre havmiljø"*. Med udgangspunkt i dette mindset, kan samarbejdet være med til folkeoplysning om, hvad den enkelte borger og virksomhed kan gøre for havmiljøet.

INDSAT SOMRÅDE 7:

GENOPRETNING AF TABTE LEVESTEDER

Fundamentet for at få livet tilbage i havet er, at dyr og planters levesteder genskabes. Sideløbende med generelle indsatser for at reducere tilførsel af næringsstoffer fra land, så ønsker Havsamarbejdet at koordinere og rejse finansiering til at gennemføre nedenstående projektyper i havet.

Muslingebanker:

Muslingerne fjerner en stor mængde alger og dermed næringssalte fra vandet, med klarere vand til følge. Muslingebanker fungerer samtidig som skjulested for fiskeyngel og dermed øges biodiversiteten i området.

- Der arbejdes for at genskabe muslingebanker i udvalgte områder.
- Udpejning af egnede robuste områder til dyrkning af muslinger på liner

Stenrev:

Kaldes også "havets oaser". Her findes den største biodiversitet og biomasse pr. m².

- Der arbejdes for at rejse finansiering til udlægning af stenrev og spredte sten.
- Lokale stenbanker søges oprettet med lokalt indsamlede sten om muligt.

Ålegræs:

Meget vigtigt levested for fisk og smådyr, "fiskenes børnehaver". Ålegræs kan tilbageholde store mængder CO₂ i rodnettet, og er med til at stabilisere havbunden, så mudder ikke hvirvles op. Ålegræssets udbredelse er gået meget tilbage de seneste 30-40 år.

- Samarbejde med projekt Kysthjælper og andre om frivillig omkring udplantning af ålegræs
- Undersøge virkemidler der kan gøre havbunden mere egnet til udplantning
- Medvirke i forsøg, som har til formål at automatisere udplantningen af ålegræs

Øget biodiversitet og rekreativt brug ved havnene

De bynære kystarealer, herunder havne med deres lodrette moler og kajer, anvendes i stigende grad som attraktive og rekreative områder for befolkningen i byen. Samtidig så udgør de lodrette kajkanter en fysisk udfordring for de muligheder der er for småfisk og krebsdyr, set i forhold de naturlige forhold der mellem kysten og vandet. Der er derfor behov for at vi tænker det rekreative og biodiversiteten ind, når vi designer de kystnære områder.

- Samarbejde og vejlede havnene i de syv kommuner om initiativer, der kan øge biodiversiteten og det rekreative element indenfor og uden for havnene.